

GONDOLATOK A POLGÁRI ÉS KATONAI LOGISZTIKA KAPCSOLATÁNAK NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL AZ ÚJGAZDASÁGBAN

Kasza Zoltán¹

Bevezető

A Magyar Tudományos Akadémia² Marketing Bizottsága³ és Logisztikai Albizottsága⁴, valamint a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem⁵ Vállalatgazdaságtan Tanszéke Dr. Turcsányi Károly ZMNE⁶ tanszékvezető egyetemi tanár, az MTA LB és LA elnökének vezetésével közös konferenciát tartott „Logisztika-ellátási láncok az újgazdaságban” címmel az MTA Kistermében 2002. szeptember 12-n.

Jelen publikációmban nemcsak az a cél vezérelt, hogy tájékoztatást adjak az ott elhangzottakról, hanem az is, hogy a magam szerény módján, a teljesség igénye nélkül ráirányítsam a figyelmet a haderőreform és a védelmi tervező rendszer átalakítása részeként megvalósítandó logisztikai rendszer modernizációja során esetlegesen felmerülő egyes kérdések különös súllyal történő megfontolására.

Részleteiben választ keresek azokra a kérdésekre, hogy:

1. A globalizációnak, mint korunk egyik legfontosabb külső tényezőjének a nemzetgazdaság polgári szférájára gyakorolt hatásai jelentkezhetnek-e a katonai logisztikában;
2. Találhatóak-e közös elméleti pontok a polgári és katonai logisztika egyes területei, funkcionális működési keretei között.

¹ Kasza Zoltán alezredes, HM Gazdasági Tervező Hivatal Törzs osztály osztályvezetője, 2. éves doktorandusz hallgató.

² továbbiakban: MTA.

³ továbbiakban: MB.

⁴ továbbiakban: LA.

⁵ továbbiakban: BKÁE.

⁶ Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.

Dr. Chikán Attila⁷ „A logisztika szerepe a globalizációban” című előadásában rövid történelmi áttekintés után rámutatott a nemzetgazdaság állami és nem állami szereplőinek a gazdaság funkcionális működésére gyakorolt integrált hatásaira. Az állami szereplők részéről kiemelte a gazdaság piacconform szabályozása keretében megvalósuló jogi keret-szabályozás stabilitásának és kiszámíthatóságának fontosságát, majd elemezte a multinacionális vállalatok, mint a gazdagság legerősebb szakmai NGO⁸-inak hatásait elemezve a globálizálódó logisztikai rendszerre. A globális logisztikai intézményrendszer elemzésénél hangsúlyozta a nemzetközi szervezetek, a kialakult integrációk és más nemzetközi szakmai szervezetek tevékenységeivel harmonizáló nemzeti piacconform gazdaságirányítás fontosságát. **Kimutatta, hogy a biztonságpolitikai körülmények komplex eredőjeként a globalizációnak térben és időben többszörös hatása van a gazdaságra, melyek egyidejűleg lehetnek pozitívak és negatívak is.** Például, ha a biztonsági kockázatok magasak, a befektetések megtérülése kérdésessé válik, akkor annak negatív hatásaként a tőke elbizonytalanodik, viszont ugyanakkor ezen negatív hatások megszüntetésére irányuló gazdasági erőfeszítésekben érintett szakmai szervezetek gazdasági eredményei növekednek. Végeredményben ezen egyidejű hatások eredményei együttesen jelennek meg a nemzetgazdaságokban természetesen és azok integrált elemzését követően lehet azt összességében pozitívnak, vagy negatívnak minősíteni.⁹

Az asszimetrikus kihívások problémakörének globalizáción belüli megoldásának keresése során az állam védelmi és beavatkozó szerepe a szabad kereskedelemre erősödik ugyan, de annak célszerű a belső piac védelmére, az általános eladási biztonságra, a logisztika működési feltételeinek biztosítására szorítkoznia. A logisztikai folyamatok határfoka a teljes folyamat eredménye szempontjából megvalósuló költséghatékonyság fenntartása mellett a nemzeti és nemzetközi integrációk fokozásában, az integrált adatbázisra történő támaszkodásban, a kommunikáció eredményességében lesz mérhető.¹⁰

⁷ Dr.Chikán Attila: az MTA doktora, a BKAE rektora.

⁸ NGO: Non Government Organization (angol) nem kormányzati szervezet.

⁹ A szerző véleménye.

¹⁰ A szerző véleménye.

Czakó Erzsébet:¹¹ „Az újjgazdaság, tudásalapú gazdaság, versenyképesség” című előadásában kiemelte az alkalmazott tudás profitot generáló szerepe erősödésének fontosságát, a **K+F**¹² eredményeinek gyors és hatékony beépülését a gazdasági folyamatokba, továbbá az információs és kommunikációs¹³ technológiák és szolgáltatások gazdasági húzó szerepének hatékonyságát. A nemzetgazdasági elemek mellett regionális összevonások jelennek meg a gazdasági folyamatokban, melyek esetenként prioritásokat is élveznek. A globalizáció kényszer és lehetőség is egyben. Kényszer annyiban, hogy hiba nem figyelembe venni a globalizáció logisztikára gyakorolt hatásait, ami motiválja a folyamatokat, míg lehetőség is a saját termékek bekapcsolására a globalizálódó piac multinacionális vérkeringésbe. Napjainkban a súlypont a nemzetgazdaságok versenyéről a multinacionális vállalatok globális versenyére helyeződik át. A nemzetállamok kormányainak fő feladata a keretszabályozás által kedvező gazdasági (logisztikai) környezet és feltételrendszer biztosítása annak érdekében, hogy az így megteremtett feltételek között versenyképes szereplők nőjjenek ki a gazdaságokban.

Halászné Sípós Erzsébet¹⁴ a „Logisztikai szolgáltatási trendek a globális ellátási láncban” című előadásában megerősítette, hogy a logisztikai folyamatok mindig a reálfolyamatokhoz kapcsolódnak, kizárólag önmagukban nem léteznek. Ebből adódóan világos a következtetés, hogy logisztika nélkül nincs globalizáció. A világot egyre jobban átszövik a multinacionális szolgáltatók ellátási láncai¹⁵, melyekkel szemben a globalizáció minőségi kihívásai folyamatosan növekednek. Az időtényező alapvető jelentőségűvé válik a gyártásban, a szállításban, a döntések meghozatalában¹⁶ egyaránt. A raktározás csak az elégséges mennyiség minimális szintjén jellemző, hiszen az elektronikus alapú kapcsolat¹⁷ a vevő-ellátó-szállító-gyártó viszonylatában is egyre meghatározóbb. A gazdasági (logisztikai) folyamatok teljes költség hatékonysága prioritást

¹¹ Czakó Erzsébet: P(h)D, BKÁE tanszékvezető, egyetemi docens

¹² K+F: kutatás+fejlesztés

¹³ a továbbiakban: INFOKOM

¹⁴ Halászné Sípós Erzsébet: P(h)D, BKÁE egyetemi docens

¹⁵ A termékek gyártótól, a szolgáltatások a szolgáltatótól a fogyasztóig történő eljuttatásának értékközvetítő útja, módszere.

¹⁶ Az EU-ban 1960-ban a rendeléstől az áru átvételéig átlagosan 14 nap telt el, míg 2002-ben ez az idő már csak 12-14 óra.

¹⁷ Internet alapú un .on-line E-commerce: közvetlen elektronikus kereskedelem.

kap a részfolyamatok elemi költséghatékonyságával szemben. Ez azt jelenti, hogy bizonyos részek akár veszteségesek is lehetnek, ha a végső eredmény elérése érdekében végzett teljes folyamat optimalizáció költségminimalizációt mutat.¹⁸ A logisztikai szolgáltatók csoportosításánál az önálló szolgáltatók és a szerződéses alapú szolgáltatók után vagy azokkal párhuzamosan a globalizációs folyamat nyertesei oldalán megjelennek a teljes rendszert szolgáltatók¹⁹. A globalizáció a multinacionális kooperációkban, a stratégiai szövetségek körében, a fúziókban, továbbá a belső redukciókban²⁰ és az egységesítési törekvésekben²¹ jelentkezik. Mindezen hatások új kihívásokat, első sorban regionalizálódó, majd globalizálódó kihívásokat jelentenek a logisztikusok számára.²²

Gelei Andrea²³ „Az ellátási lánc mint menedzsment problematika” című előadása ráirányította a figyelmet a logisztikai rendszerfolyamatok tudatos vezérlésére, a megvalósított különböző típusú ellátási láncok komplex értékteremtő és értékközvetítő szerepére, azok speciális, különös és sajátos vonásaira.

Wimmer Ágnes²⁴ a „Hatékonyság és gazdaságosság az ellátási láncban” című előadásában elemezte az ellátási lánc belső és külső részvevői által indukált hatékonysági és gazdaságossági összefüggéseket.

Gergely László²⁵ a „Megoldások az ellátási láncok informatikai támogatottságában” című előadásában a globalizálódó világgazdaság vállalati szemszögű megközelítésében elemezte a téma fontosságát igazoló vállalati sikerek okait. Rámutatott arra, hogy az informatikai támogatás hagyományos területein²⁶ elért eredmények a XXI. század vállalatai

¹⁸ A szerző véleménye.

¹⁹ Supply Chain Leader(angol) : SCL Tartalmi és nem szó szerinti fordítás.

²⁰ Belső redukció: a beszállítók számának csökkentése, raktárkészlet és lépcsőzés csökkentése, a logisztikai szolgáltatók számának csökkentése.

²¹ Általános méretcsökkentés, egyes esetekben miniaturizáció szabványosítás.

²² A szerző véleménye.

²³ Gelei Andrea: BKÁE Egyetemi adjunktus.

²⁴ Wimmer Ágnes, P(h)D, BKÁE egyetemi adjunktus.

²⁵ Gergely László: Richter Gedeon Rt, Anyagtervezési Főosztály, főosztályvezető.

²⁶ Adatbázisok, számvitel, könyvelés, piackutatás, beszerzés, tervezés, értékesítés, nyilvántartások.

számára már nem elegendők és a továbbfejlődés a rendszerfolyamatok integrált tervezésében, a magas fokon automatizált gyártási folyamatok folyamatos logisztikai controllingjában, továbbá a feszesen szervezett INFOKOM hatékonyságában rejlik.

*Nagy Zsolt*²⁷ az „Elektronizált logisztikai folyamatrendszer a Siemens ellátási láncban” című előadásában megerősítette a JIT²⁸ szállítási rendszer, és a minimálisan elégséges raktárkészlet mellett a térinformatikai megközelítéseken nyugvó, INFOKOM fontosságát, a naprakészen tartott adatbázis alapján kezelt váratlan piaci helyzetekre való gyors reagálás külső, illetve a vállalati (intézményi) logisztikai folyamatok belső feltételeinek megteremtését.

*Vörösmarty Györgyi*²⁹ az „Adatoktól az információig a beszerzési, az ellátási lánc szemszögéből” című előadása egy általa végzett reprezentatív felmérés értékelt és elemzett tapasztalatain nyugodott, melyet sikeres magyarországi vállalatok körében végzett, függetlenül azok tulajdonosi struktúrájától. Értékelte a statikus funkciójú adatok és a reál-folyamatokra aktív hatást gyakorló információk közötti különbségeket. Kimutatta a logisztika fontosságát a beszerzési folyamatok integrált tervezésében, működése szervezeti feltételeinek megteremtésében, melynek megjelenése a sikeres vállalatoknál már a legfőbb vállalati vezető közvetlen szintjéről irányított (vezetett) önálló szakterületként körvonalazódik.

Összegzett következtetések³⁰

1. A globalizáció a hadiipari komplexumok tevékenységére térben és időben nem egyformán fejti ki hatását, egyidejűleg van jelen annak pozitív és negatív integratív hatása, melyek nem függetleníthetők a biztonságpolitikai kockázati tényezőktől.
2. Az államnak honvédelmi szerepvállalása során törekednie kell a folyamatos politikai konszenzuson nyugvó, a nemzetközi kötelezettségvállalásaiból adódó piacokonform keretszabályozással a haderőreform

²⁷ Nagy Zsolt: Siemens Rt, Beszerzési és Logisztikai vezető.

²⁸ Just-in-Time: éppen a szükséges időre, csak időben.

²⁹ Vörösmarty Györgyi: BKÁE egyetemi adjunktus.

³⁰ A szerző véleménye.

részeként megvalósítandó védelmi tervezés reális nemzetgazdasági alapokra épülő harmonizációjának megteremtésére.

3. A védelmi szféra igényeinek kielégítése, a katonai logisztikai támogatások XXI. századi sikere alapjainak megteremtése a feladatalapú erőforrás - és költségtervezésen, a térinformatikai rendszerrel támogatott Logisztikai Gazdasági Információs Rendszer hatékony működtetésén, a termelői és fogyasztói logisztika tárcaszintű egységes vezetésének megvalósításán múlik, mely térben és időben differenciált rugalmassággal képes kezelni a többsíkú, horizontális és vertikális regionális együttműködést.³¹
4. A tárcaszintű szabályok, utasítások alapján kidolgozott új okmánykomplexumok megteremtésével a katonai jogbiztonság piacokonform feltételeinek megteremtése, védelemgazdasági és logisztikai területen, mely képessé teszi a szakterületet eredményesen működni mind nemzeti, mind multinacionális kereket között.
5. Előtérbe kerülnek a szerződések alapján a teljes rendszert szolgáltató polgári vállalatok aktív, piaci versenyen alapuló részvétele a katonai logisztikában (külső tényező), mely a jól felkészült és szintenként differenciált katonai logisztikai menedzsment támogatás mellett (belső tényező) fejt ki hatását az igények kielégítésében.
6. A horizontális és vertikális multinacionális együttműködés³² során a magyar katonai logisztikának fokoznia kell a reális kötelezettségvállalásokon alapuló nemzetközi integrációkból adódó lehetőségek optimális, a nemzeti lehetőségekkel harmonizáló kihasználását.
7. Katonai szemszögből értékelve sok esetben párhuzamok vonhatók a polgári ellátási láncok tervezése, szervezése, működtetése és a katonai logisztikai támogatás hasonló funkciói között.
8. Fokozni kell a készségszintű, versenyképes szakmai tudásalapokon nyugvó logisztikai szakállomány komplex felkészítését, kiemelt figyelmet fordítva az új gazdaság kihívásainak való megfelelés feltételeinek biztosítására.

³¹ A NATO tagországok, a PfP országok, továbbá ezen integrációkban részt nem vevő országok a kor globális új kihívásainak és a meglévő örökölt hagyományainak hadtudományi, azon belül haditechnikai harmonizációs folyamata.

³² Kooperáció, közös K+F programok, NATO logisztikai munkacsoportok tevékenységei.

9. Az ellátási lépcsőket, és a raktárkészleteket a szervezeti elemek alaprendeltetési vagy elrendelt feladataival összhangban, a katonai ellátási láncok tevékenységével és lehetőségeivel harmonizáló optimális szinten kell kialakítani és működtetni.

Mindezek alapján úgy gondolom, hogy a bevezetőben kitűzött célokat teljesítettem. A konferencián elhangzottokról adott tájékoztatás mellett kimutattam a globalizáció egyidejű, integratív pozitív és negatív hatását a gazdaságra, azon belül a katonai logisztikára.

Igazoltam, hogy a védelemgazdaság szereplőinek minden szinten a globalizáció pozitív lehetőségeinek kihasználására, a biztonságpolitikai kihívások megoldása során a gazdasági előnyök piacokonform kihasználására kell törekedniük.

Nézetem szerint az állam védelmi szerepvállalása keretében megvalósítandó, a védelmi tárca minőségileg új védelmi tervező rendszeréhez kapcsolódó védelemgazdaság átalakítása során, illetve a tárgyalt területeken találhatóak közös elméleti, megfontolásra érdemes kapcsolódási pontok a polgári és katonai logisztika működése, továbbfejlesztésének jövőbeli lehetőségei és követelményei között.